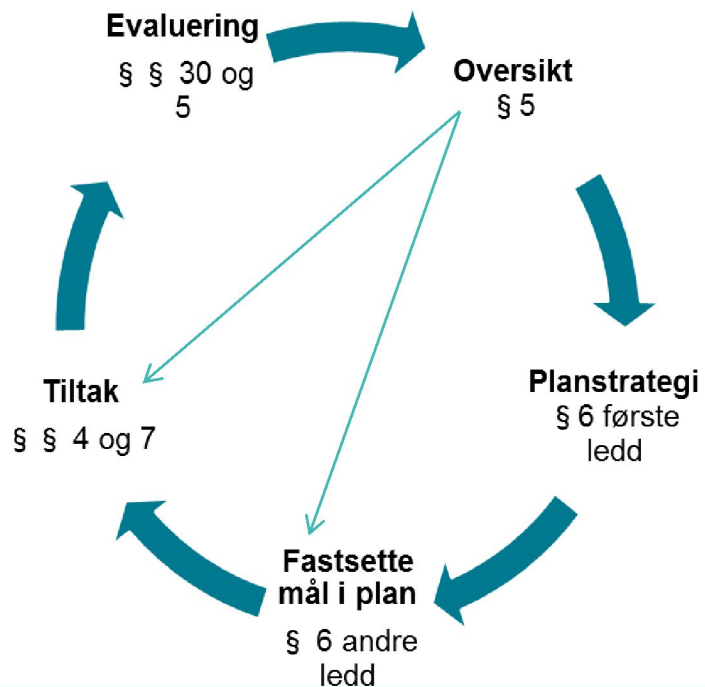

Langsiktig og systematisk folkehelsearbeid illustrert

Folkehelsearbeid etter folkehelseloven

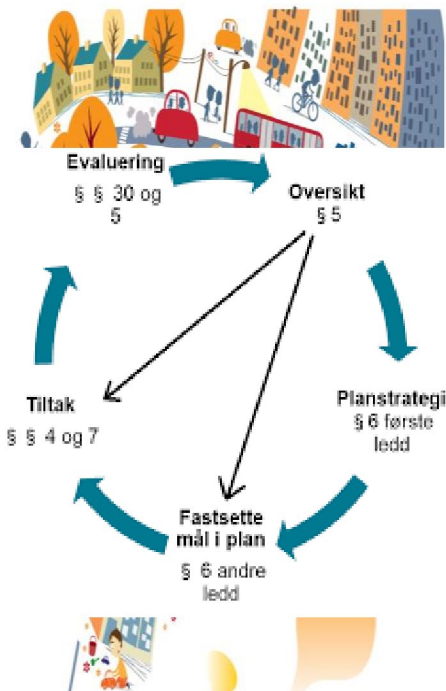
§ 1 Formål

Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

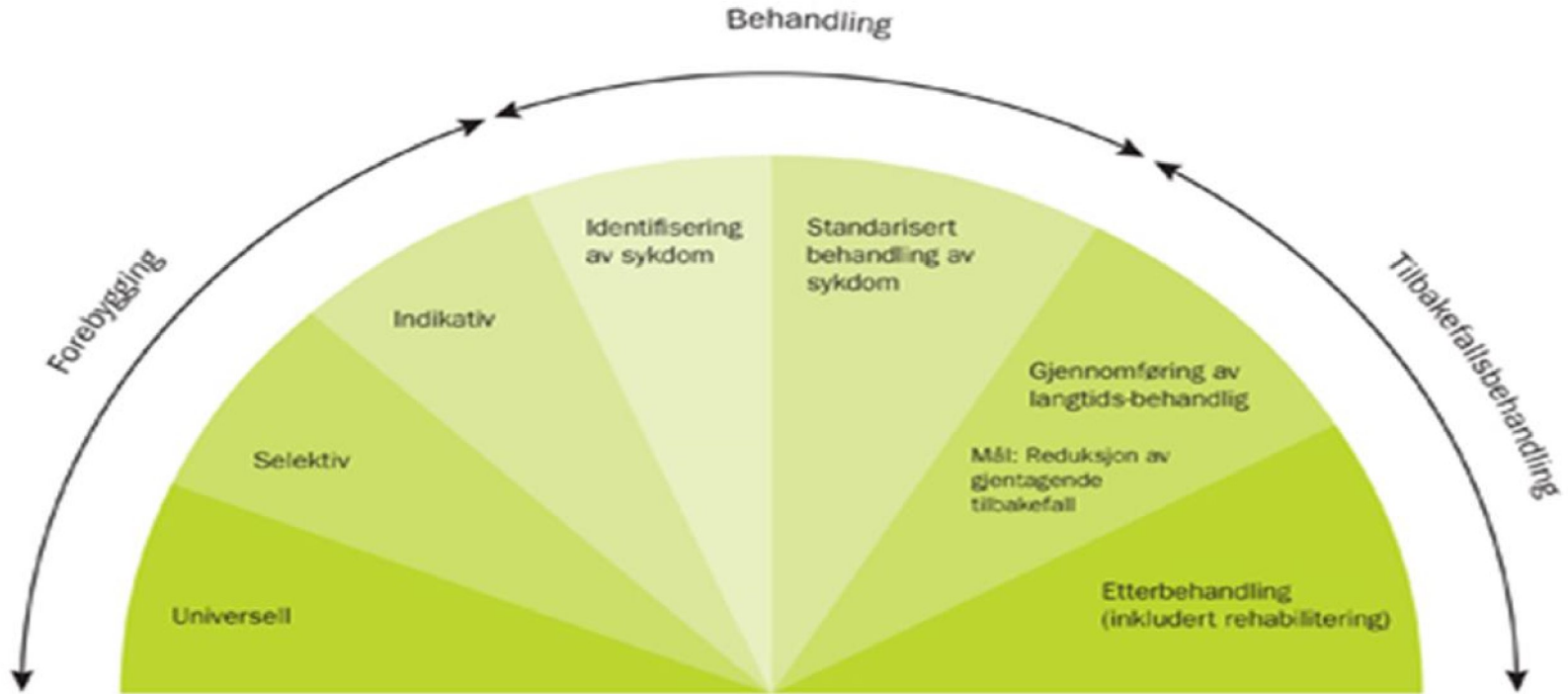
*Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. **Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.***

Program for folkehelsearbeid i kommunene - resultatmål

- innen 2019 har de fleste kommuner inkludert forhold som fremmer psykisk helse og rusmiddelforebyggende arbeidet , som en del av oversiktsarbeidet etter folkehelseloven, og i 2023 har alle kommuner det.
- innen 2020 har de fleste kommuner drøftet utfordringer knyttet til barn og unges psykiske helse og trivsel og bruk av rusmidler og avklart planbehovet, og i 2024 har alle kommuner det.
- innen utløpet av 2027 har alle kommuner økt kapasitet og kompetanse til å drive et systematisk og langsiktig rusmiddelforebyggende arbeid og folkehelsearbeid for å fremme psykisk helse.

Folkehelsearbeid - flytte fokus fra et sykdomsperspektiv til et påvirkningsperspektiv

Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Folkehelseloven § 4, første og andre ledd

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Foto: visitoslo

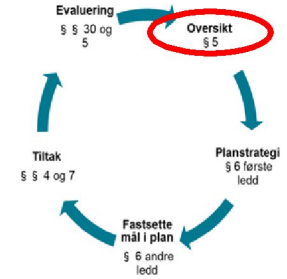
Oversikt over folkehelsen

«Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne».

Folkehelseloven § 5

Oversikt over helseutfordringene i den enkelte kommune skal danne grunnlag for strategier, mål og tiltak forankret i plansystemet etter plan- og bygningsloven.

Prop. 90 L (2010-2011) Lov om folkehelsearbeid.

Kunnskapsgrunnlag for lokal samfunnsutvikling

Hva skal kommunen ha oversikt over?

Områder for oversikt, jf. forskrift § 3

- a) Befolknings sammensetning
- b) Oppvekst- og levekårsforhold
- c) Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø
- d) Skader og ulykker
- e) Helserelatert atferd
- f) Helsetilstand

Kilder til informasjon (Fhl § 5):

- a) Opplysninger fra staten
- b) Kunnskap fra tjenestene
- c) Kunnskap om kommunesamfunnet

Informasjon om ulike områder, men konklusjoner på tvers

Tverrsektorielt arbeid

Sentrale faktorer for psykisk helse

Individfaktorer:

- opplevelse av mestring og kontroll
- temperament

Miljøfaktorer:

- sosial støtte
- aktivisering/deltagelse
- tilhørighet, sosial integrasjon
- tillit (sosial kapital)
- mulighet for utfoldelse, bruk av egne evner og kontroll over egen livssituasjon

Kilde: FHI

Problemstillinger:

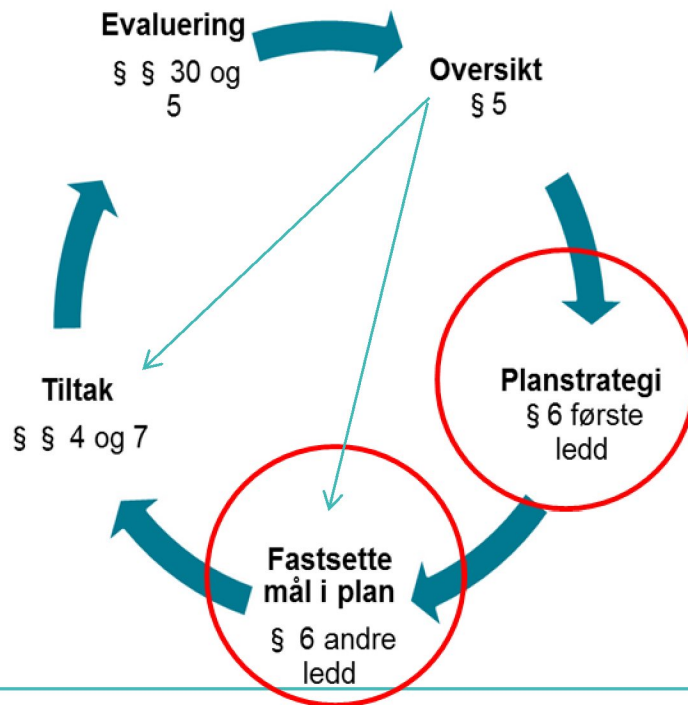
- Hvilke datakilder har kommunen?
- Hva sier disse om status for forhold som påvirker ps. helse?
- Hva er mulige *konsekvenser* og *årsaker*?
- Hva bør gjøres på kortere og lengre sikt – drøfte utfordringene?
- Hva bør kommunen følge med på videre?

To hovedoppgaver i oversiktsarbeidet

1. Utvikle et oversiktsdokument hvert fjerde år
 - Skal foreligge ved oppstart av arbeidet med planstrategien
2. Ha løpende oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer
 - For å ivareta folkehelsehensyn i kommunens arbeid mellom planlovgivningens fireårsintervaller

Forankring av folkehelse i planlegging etter plan- og bygningsloven

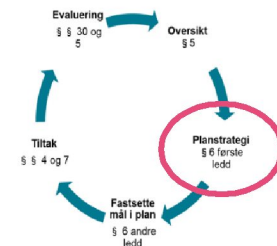

«Folkehelseoversikten skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi».

Folkehelseloven § 6, første ledd.

Formålet med planstrategien: *Klargjøre* hvilke *planoppgaver* kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for en ønsket utvikling i kommunen.

Veileder til kommunal planstrategi.

«Jeg vil si 3 ting om planstrategi*»

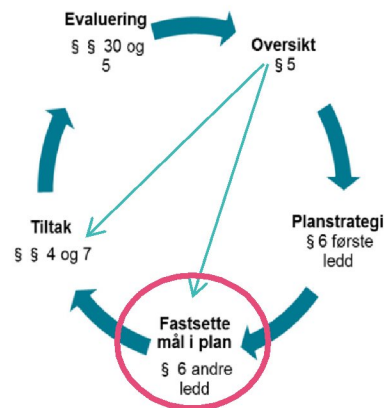
- Det største mulighetsvinduet vi har for å implementere folkehelse og utjevning i alt vi gjør
- Kunnskapsgrunnlaget og analysene - må også vekke følelser og forpliktende engasjement
- Verdiløst uten et helhetlig og koordinert plan- og styringssystem...»

*basert på våre erfaringer i Verdal og Levanger

Kommuneplanen – mål og strategier for folkehelsearbeidet

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5 annet ledd.

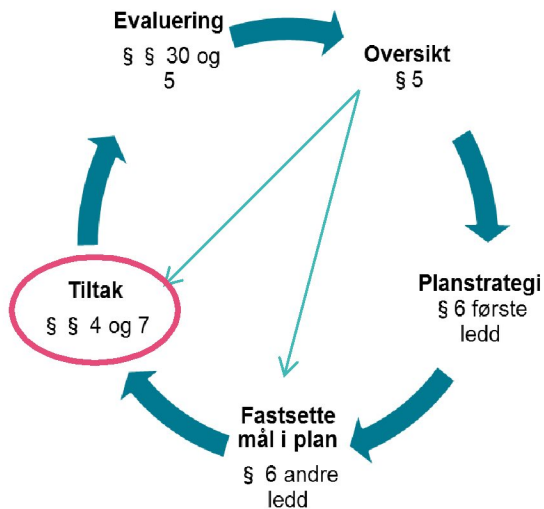
Folkehelseloven § 6, annet ledd.

Overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet, basert på folkehelseoversikten, kan løftes inn i arbeidet med å utvikle nye/justere eksisterende planer.

Kommunetorget.no

Folkehelsetiltak

Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer, jf. § 5.

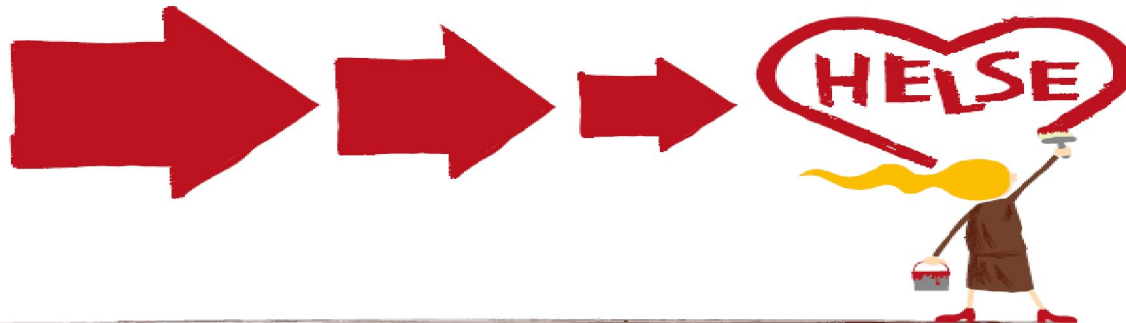
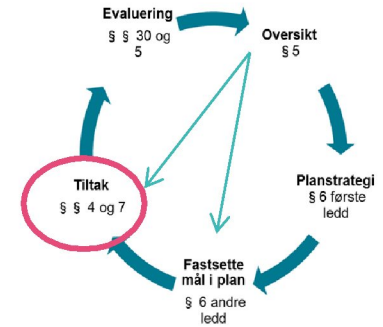
Folkehelseloven § 7.

Utfordringsbildet til kommunen angir tiltak.

Prinsipper for tiltaksutforming

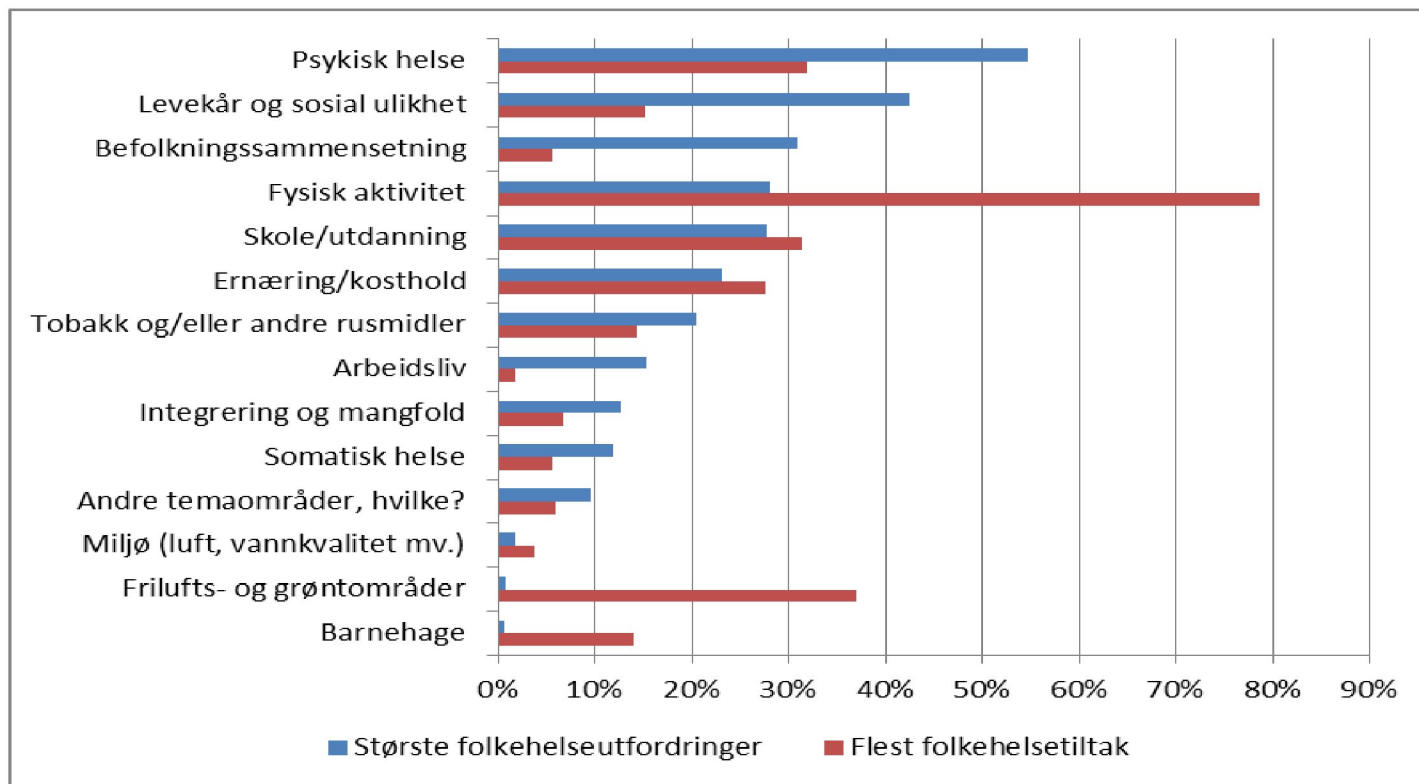
To prinsipper er viktige å følge i utforming av tiltak:

1. befolkningsrettede strategier i kombinasjon med høyrisikostrategier og
2. innsats rettet mot de grunnleggende årsakene til helseforskjellene.

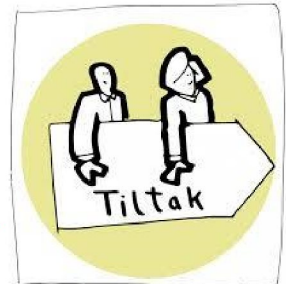
Tiltak møter ikke alltid de største utfordringene

Riksrevisjonen 2015

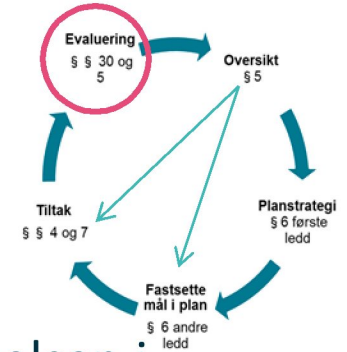
Eksempler på tiltak

- **Stimulere til aktivitet og deltakelse** - legge til rette for sosiale nettverk (barselgrupper, åpen barnehage, styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner)
- **Bygge ned barrierer for deltakelse og aktivitet** - fysiske, økonomiske, kulturelle (Utstyrsbu, turstier, flerspråklig informasjon, fritidskort)
- **Bygge og vedlikeholde trygge og inkluderende miljøer** – fysisk og psykososialt (kompetansebygging til voksne rundt barn, gi barn og unge mulighet til å delta og bli hørt, etablere fysiske møteplasser/tilbud)
- **Etablere fora og gode rutiner for innbyggers medvirkning**
- **Samordne tjenester**

«Evaluering»

- Hensikt: Sikre utvikling og kontinuerlig forbedring av folkehelsearbeidet.
- Dreier i denne sammenheng seg om å vurdere om folkehelsen i kommunen bedres, med utgangspunkt i folkehelseutfordringene som er identifisert (§ 5) og de mål og strategier som er fastsatt.
- Kobling til folkehelseloven § 30: *Kommunen og fylkeskommunen skal føre internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven her overholdes (første ledd).*
- Det kan være hensiktsmessig å foreta evaluering i forkant av eller i sammenheng med arbeidet med det fireårige oversiktsdokumentet.
- Det kan være hensiktsmessig å bruke årsrapportering for å gi en årlig status.

Understøttelse fra fylkeskommunen

Fylkeskommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler som fylkeskommunen er tillagt. Dette skal skje gjennom regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting og tiltak som kan møte fylkets folkehelseutfordringer, jf. § 21 annet ledd.

*Fylkeskommunen skal **understøtte folkehelsearbeidet i kommunene**, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a. Fylkeskommunen skal være pådriver for og samordne folkehelsearbeidet i fylket, for eksempel gjennom partnerskap.*

Spørsmål eller kommentarer?

Ellen M. Paulssen
epa@helsedir.no

